

Kestävä kehitys ja resurssit

17.2.2009

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto

oikeusministerio@om.fi
jari.salila@om.fi

Luonnos hallituksen esitykseksi vesilainsäädännön uudistamisesta

Pyydettyä lausuntona luonnoksesta hallituksen esitykseksi vesilainsäädännön uudistamisesta Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

1 Luonnontilaiset purot ja norot

Esityksen 1 luvun 3 §:n määritelmien mukaan joki, puro ja noro voidaan erottaa valuma-alueen koon perusteella. Tämä ei kuitenkaan mahdollista kyseisten vesimuodostumien erottelua maastossa, vaan se vaatii karttatulkintaa ja kirjoituspöytätyötä. Tätä metsäteollisuus pitää käytännön metsätaloustoimien kannalta erittäin hankalana. Metsäteollisuuden mielestä noro, puro ja joki on voitava erottaa maastossa, etenkin koska niitä koskevat erilaiset vesilain säädökset.

Lakiesityksen 2 luvun 10 §:n mukaan "luonnontilaisen, enintään 10 hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka *muualla kuin Lapin läänissä noron* tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty". Noron huomaaminen maastossa kuivana kesänä tai talviaikaan lumen alta on erittäin hankalaa ja voi johtaa tahattomaan vesilain rikkomiseen. Ongelmia käytännön metsätaloustyölle aiheuttaa myös se, että pienimmät purot ja etenkin norot puuttuvat usein maastokartoilta. Lisäksi luonnontilaisuuden tai sen kaltaisuuden arviointi on tässä vesilain kohdassa ja sen perusteluissa vähintäänkin yhtä hankalaa kuin metsälain 10 §:n mukainen määrittely.

Lakiesityksen 3 luvun 2 §:ssä määritellään vesitaloushankkeen yleinen luvanvaraisuus. Lainkohdan mukaan "Vesitaloushankkeella on oltava ympäristölupaviraston lupa, kun se voi muuttaa... ja tämä muutos... 8) *vaarantaa puron uoman luonnontilan säilymisen*". Tämän perusteella jo satunnainen, esim. metsätraktorilla tapahtuva puron ylitys, voitaisiin tulkita vesitaloushankkeeksi, jolle tarvitaan lupa. Metsäteollisuus esittää jälleen, että lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluihin lisätään lause "Tyypillisiä säännöksen tarkoittamia toimenpiteitä ovat ojitus, patoaminen ja

Kestävä kehitys ja resurssit

17.2.2009

perkaaminen, *mutta ei esim. puron satunnainen ylitys työkoneella metsätaloushankkeen yhteydessä*".

Epäselvistä määrittelyistä ja hankalasta puron ja noron tunnistamisesta johtuen käytännön metsätaloustyössä on erittäin suuri riski syöllistyä tahattomasti vesilain rikkomiseen. Metsäteollisuus katsoo, että edellä esitetyt epätarkkuudet ehdotetussa vesilaissa ja sen perusteluissa on korjattava pikaisesti.

2 Ruoppaukset ja ruoppausmassan sijoittaminen

Esityksen 3 luvun 3 §:ssä lähdetään siitä, että ruoppaukselle, joka on määrältään yli 300 m³, tulisi olla ympäristölupaviraston lupa. Ehdotettua rajaa on esitetty ruoppausten haittojen vähentämiseksi. Säädös aiheuttaisi muutoksen nykyiseen käytäntöön, jossa meriympäristössä tapahtuvaa ruoppausta ei yleensä ole pidetty vähäisenä, jos ruoppausmassan määrä on ollut yli 1000 m³ tai jos ruopattavaan alueeseen on liittynyt erityisiä luontoarvoja ja ruoppausmassan määrä on ylittänyt 500 m³. Sisävesialueilla ruoppausta ei aikaisemmin ole pidetty vähäisenä, jos poistettavan massan määrä on ollut yli 100 m³. Säädöstekstiä tarkasteltaessa vaikuttaa siltä, että ehdotettu 300 m³ ei kuitenkaan koski ruoppausmassan sijoittelua.

Esityksen mukaan ruoppaus saattaa edellyttää 3 luvun 3 §:n mukaista lupaa, vaikka ruoppaus olisi 3 luvun 3 §:n 8 kohdassa mainittua 300 m³ pienempi.

Esityksessä ruoppausmassan sijoittamisesta toisen vesialueelle tulisi ratkaista ruoppausta koskevan luvan yhteydessä. Tämä on toivottavaa, mutta ilmeisestikin ruoppausmassan sijoittaminen maalle jäisi ympäristönsuojelulain ja asetuksen säännösten mukaan luvitettavaksi, ellei kyseessä ole toisen omistaman vesialueen täyttö.

Ehdotetut ruoppausta ja ruoppausmassojen sijoittamista koskevat säännökset ovat yhtä sekavia kuin nykyisessäkin lainsäädännössä. Metsäteollisuus katsoo, että ehdotettuja säännöksiä tulee tältä pohjalta tarkastella uudelleen.

3 Ilmoitusmenettely

Esityksessä ehdotettu ilmoitusmenettely on kyseenalainen toiminnanharjoittajan oikeusturvan kannalta.

4 Voimassa olevien lupien rauettaminen

Lakiehdotuksen 3 luvun 24 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi luvan määräämisestä raukeamaan. Lakiesityksen 19 luvun 17 §:n säännöksellä ulotettaisiin luvan raukeaminen kohdistumaan myös aikaisemmin annettuun lupapäätökseen.

Kestävä kehitys ja resurssit

17.2.2009

Jos luvan raukeaminen tapahtuu vastoin luvanhaltijan tahtoa, tulisi lakitekstissä täsmentää, mitä tarkoitetaan sillä, että hanke on menettänyt alkuperäisen merkityksensä. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavalla lisäyksellä:

Hankkeen ei kuitenkaan ole katsottava menettäneen alkuperäistä merkitystään pelkästään sen takia, että hankkeen merkitystä vaaditaan arvioitavaksi uudelleen taikka vesien käyttömuotojen arvostukset ovat muuttuneet ja hankkeesta aiheutuu haittaa vesien tai rantojen muulle käytölle.

Muussa tapauksessa määräys voi johtaa luvan haltijan oikeuksien loukkaamiseen, kun lupien pysyvyys voidaan muiden vesistön käyttäjien taholta kyseenalaistaa.

Lakiin tulisi lisäksi kirjata ne menettelytavat, joita noudattaen alkuperäisen merkityksensä menettäneen vesihankkeen rakennelmiin liittyvät ylläpitovelvoitteet voidaan siirtää toiselle taholle. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta on pato, jota ei enää tarvita alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa, mutta padon purkamista seuraava vedenpinnan korkeuden muutos aiheuttaisi kohtuutonta haittaa virkistyskäytölle ja ympäristölle. Tällöin velvoitteet tulisi voida siirtää toiminnanharjoittajalta pois esimerkiksi yleistä etua valvovalle viranomaiselle tai hankkeesta hyötyvälle taholle. Mikään taho ei välttämättä ole halukas, tai organisaation puuttuessa kyvykäs, ottamaan vapaaehtoisesti vastuuta padon kunnossapitoon ja säännöstelyyn liittyvistä kustannuksista ja muista velvoitteista. Asialla on nykyisin entistä enemmän merkitystä, koska vedenpinnan korkeus on usein tärkeätä pitää sillä vakiintuneella tasolla, johon virkistyskäyttö on sopeutunut.

Lisäksi esityksessä vesilain muuttamiseksi puututaan vanhojen lupien oikeudenomistajien asemaan. Jatkossa huomiota tulee kiinnittää erityisesti esityksen menettelylliseen puoleen. Tarkistettava seikka tältä osin on, sisältääkö lakiehdotus tarvittavat säännökset vanhojen lupien haltioiden kuulemisesta. Eräs vaihtoehto asian hoitamiseksi on, että lakiin kirjataan ympäristölupaviranomaisten velvollisuus selvittää vanhojen lupien haltijat ja varata heille tilaisuus hakea vanhojen lupien ajantasaistamista. Lisäksi tässä vaihtoehdossa, mikäli luvanhaltija ei olisi löydettävissä, luvan raukeaminen ei olisi ilman kuuluttamismenettelyä mahdollista.

5 Korvaukset

Vesilain uudistamistyön tavoitteena on ollut vesilain osin vaikeaselkoisen ja muusta lainsäädännöstä poikkeavan yksityiskohtaisen korvaussääntelyn selkiyttäminen. Toisaalta lain on katsottu turvaavan hyvin asianosaisten intressit ja olevan järjestelmänä toimiva.

Kestävä kehitys ja resurssit

17.2.2009

Esityksessä vesilain 13 luvun korvaussäännöksiä on tarkennettu vesilakityöryhmän mietintöön nähden, mutta korjattavaa on kuitenkin vielä jäänyt. Epäkohtina mainittakoon seuraavat:

Korvausluvun 3 §:ssä käsitellään laitteen tai rakennelman virheellisestä toiminnasta aiheutuneen edunmenetyksen korvaamista. Esitetyt säännöksiä tulisi muuttaa siten, että välillisten vahinkojen korvattavuuden edellytyksenä olisi tahallisuus tai törkeä tuottamus. Vesiasioissa toiminnanharjoittajan tuottamusvastuu käytännössä tarkoittaa lähes ankaraa vastuuta. Myöskään vahingonkorvauslaissa välillisten vahinkojen korvausvastuun perusteeksi ei riitä tavallinen tai lievä tuottamus, vaan taloudellisen vahingon korvaamiseen on oltava erittäin painavia syitä. Ehdotetun 3 §:n 2 momentin viimeinen lause kuuluisi muutettuna:

”Muu kuin omaisuutta välittömästi kohdannut edunmenetys korvataan kuitenkin vain, jos omistaja tai haltija ovat menettelleet tahallisesti tai törkeän tuottamuksellisesti. ”

Lupa-asioiden käsittelyajat ovat usein pitkiä (jopa kymmeniä vuosia) ja tästä syystä korkomääräyksestä aiheutuu toiminnanharjoittajille kohtuuttomia kustannuksia. Siten lakiin tulisi kirjata, että viranomaisen on käsittelyn viivästyessä kohtuullistettava käsittelyajalta maksettavaa korkoa. Kohtuullistamisen määrä voisi olla esim. koron maksu 24 kk käsittelyajalta. Koron maksuun ei pidä asettaa veloitetta, mikäli lupakäsittely tai luvan voimaan astuminen viivästyy yli em. ajan viranomaisen toiminnan, korvauksen saajan viivyttelyn tai lupa-asiasta tehdyn valituksen johdosta.

Olemassa olevan toiminnan luvan tarkistamisen ei voida katsoa olevan ehdotuksen 13 luvun 17 §:n mukaista toimenpiteeseen ryhtymistä. Nykyisessä vesilaissa asian tulkinta on jätetty avoimeksi, joka on aiheuttanut kohtuuttomia tilanteita korvauksia sisältäneissä lupakäsittelyissä em. 17 §:n mukaisessa koron maksussa luvan käsittelyajalta.

Pitkään vallinnut yleinen korkotaso huomioon ottaen 6 prosentin korko ei ole kohtuullinen, vaan säännöksissä tulisi käyttää korkolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua viitekorkoa. Nykyinen 6 %:n korkokanta on yhtenevä pakkolunastusmenettelyssä alueen haltuunotosta alkavan koronmaksuvelvollisuuden kanssa (LunastusL 95§). On kuitenkin huomattava, että pakkolunastusmenettelyssä aika, jolta korkoa on maksettava, on merkittävästi vesitalous- ja ympäristölupien käsittelyaikoja lyhyempi.

Käytännössä korvaustilanteissa määrätty 30 päivän maksuaika on liian lyhyt. Säännöksiin tulisi kirjata ehto, että toiminnanharjoittaja ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa, mikäli maksun viivästyminen johtuu maksun saajasta (omistuksen epäselvyys, tilitietojen puuttuminen, kuolinpesien valtakirjojen puuttuminen).

Kestävä kehitys ja resurssit

17.2.2009

Esityksen 13 luvun 18 § koskee korvauksen palauttamista ja perusteluissa on tarkennettu millä edellytyksillä korvausta ei tarvitse palauttaa. Vakiintuneen oikeuskäsityksen mukaan perusteeton etu on palautettava. Jos joku on käyttänyt perusteetta saadun korvaussumman, se ei voi olla syy jättää palauttamatta toiminnanharjoittajalle maksettu perusteeton korvaus. Lakitekstissä tulisi selvästi todeta pääsääntönä olevan, että perusteetta maksettu korvaus määrätään palautettavaksi. Ehdotetusta sanamuodosta mainittu tarkoitus ei ole luettavissa. Ehdotetusta 13 luvun 18 §:n 1 momentista saa sen käsityksen, että korvausta voi vaatia, vaikka korvauskysymys on jo aiemmin lainvoimaisesti ratkaistu.

6 Voimassa olevien lupien tarkistaminen

Lakiesityksen 19 luvun 5 §:ssä vanhojen lupien tarkistamiseen on ehdotettu merkittävää muutosta nykyiseen verrattuna. Metsäteollisuuden vesilain mukaisista luvista suuri osa on annettu 1900-luvun alkupuolella ennen nykyisen vesilain säätämistä. Nyt ehdotetulla vesilain muutoksella ulotettaisiin lupamääräysten tarkistamisoikeus ja oikeus antaa uusia lupamääräyksiä myös vesilakia edeltävälle ajalle.

Tarkistamisoikeus tulisi lakitekstissä rajata ehdotettua suppeammin tarkoittamaan huomattavien haitallisten vaikutusten estämistä. Oikeuskäytännössä ilmausta "olosuhteiden muuttuminen" on tulkittu esimerkiksi kalatalousvelvoitteiden osalta laveasti niin, että kun luvan antamisesta on kulunut 50 – 100 vuotta peruste on useimmiten käytettävissä ja lupa siis tarkistettavissa. Kysymyksessä on merkittävä puuttuminen oikeudenhaltijalle nykyisen lainsäädännön mukaan kuuluviin oikeuksiin. Useasti luvan tarkoittama toiminta, kuten vedenotto tai energiantuotanto, on keskeinen harjoitettavan toiminnan kannalta.

Vakiintunut nykyinen tilanne, jossa ennen vesilain säätämistä annettujen lupien tarkoittamia oikeuksia ei pääsääntöisesti voida muuttaa vastoin luvan haltijan tahtoa, tulisi säilyttää. Jatkossa huomiota tulee kiinnittää erityisesti myös ehdotetun säännöksen menettelylliseen puoleen. Tarkistettava seikka tältä osin on, sisältääkö lakiehdotus tarvittavat säännökset vanhojen lupien haltioiden kuulemisesta.

Metsäteollisuus ry

Anne Brunila
toimitusjohtaja